Základy forenzních databází

Tereza Uhlíková

verze 2.0

Kdo jsem

Tereza Uhlíková

Ústav analytické chemie

skupina teoretické spektroskopie

místnost A277

https://web.vscht.cz/~uhlikovt/

tereza.uhlikova@vscht.cz

1. lekce

- Co je to databáze
- Proč, kdo, kdy, jak ...
- Něco málo z historie
- CAP problém

Dobrodružství kriminalistiky - televizní seriál
Dějiny psané Římem - Vojtěch Zamarovský

2. lekce

- Základy informatiky
- Software
  - informace
  - záznam informace
  - číselné soustavy
  - písmenné kódy
- Hardware
  - Alan Turing, John von Neumann a počítač
  - historie vývoje počítače & super počítač
  - procesor a datová uložiště
- Architektura databází

Alan Turing - Enigma
Contact film z roku 1997; seti@home

3. lekce

- Algoritmus
  - vlastnosti
  - zápis
  - struktura
- Datové typy

Arthur C. Clarke - Devět miliard božích jmen

4. lekce

- Výroková logika
- Databáze
  - DB a SŘBD
  - databázové modely
- Relační model
  - návrh tabulky

Aghata Christie - Hercules Poirot

5. lekce

- ERA model
- Klíče, integrita a kardinalita
- Normalizace databáze

6. lekce

- Datové struktury
- Ukládání
- Složitost
- Řazení
- Přenos dat

Co bude dnes

- Vyhledávání
  - sekvenční
  - binární
  - hashing
- Jak google pracuje
- Neuronové sítě a Strojové učení

Zahřívací příklad

Vytvořte databázi (aplikaci), kde registrovaní uživatelé mohou vkládat příspěvky do různých diskusních skupin.
Uživatelé se budou přihlašovat pomocí loginu,
diskusní skupiny budeme vypisovat seřazené podle názvu a příspěvky v nich potom podle datumu vložení.

Užití indexů v databáziče

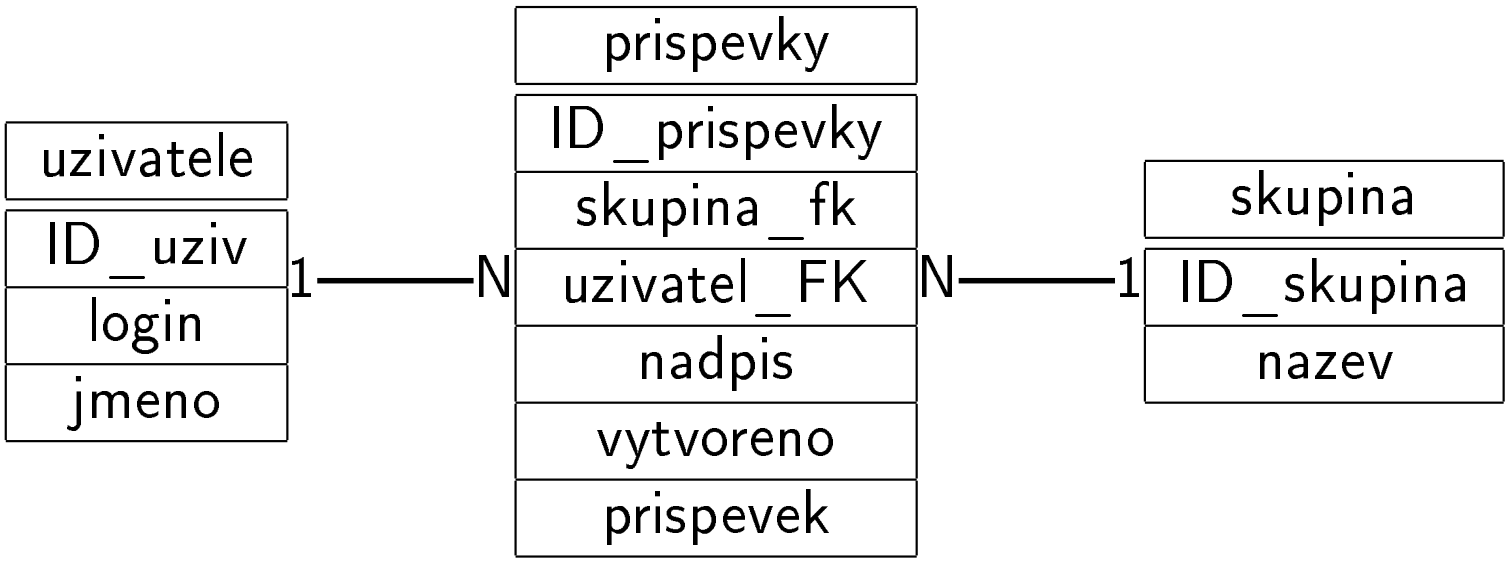

Užití indexů v databáziče

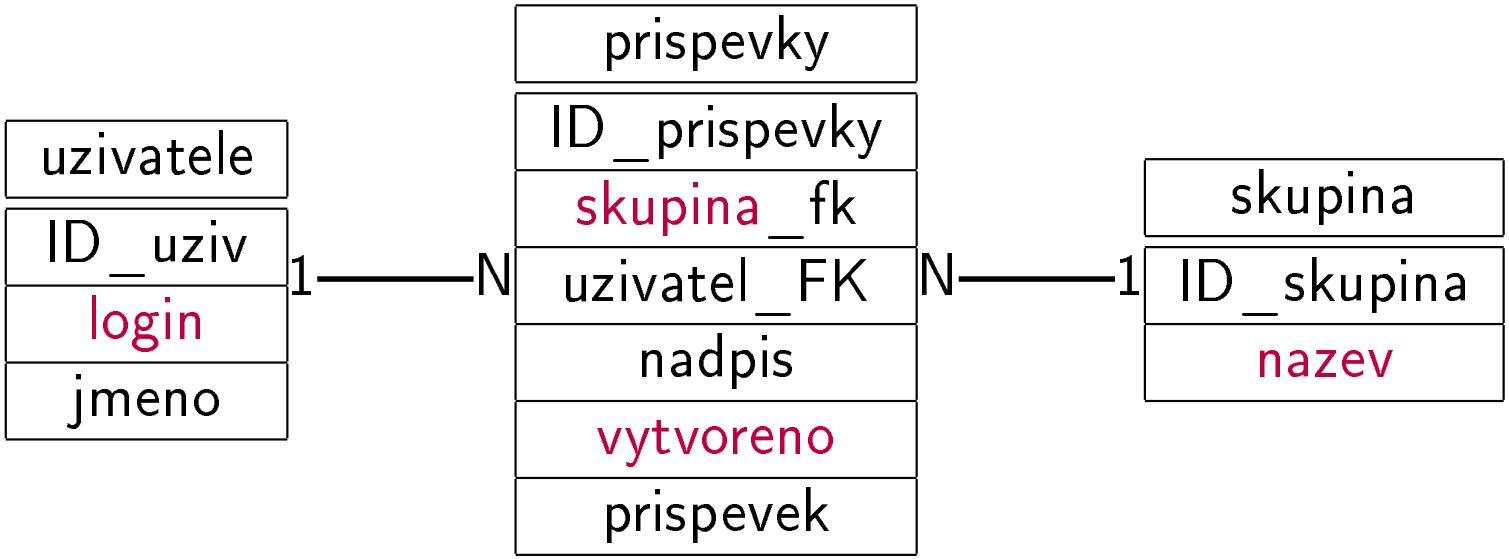

vytvoreno - vypisování několika nejnovějších příspěvků nezávisle na skupině

(skupina, vytvoreno) - výpis ve skupinách ...

Lineární a stromová datová struktura

Lineární a stromová datová struktura

klíč (index)	5	6	12	13	14	28
hodnota	a	r	23	b	x	54

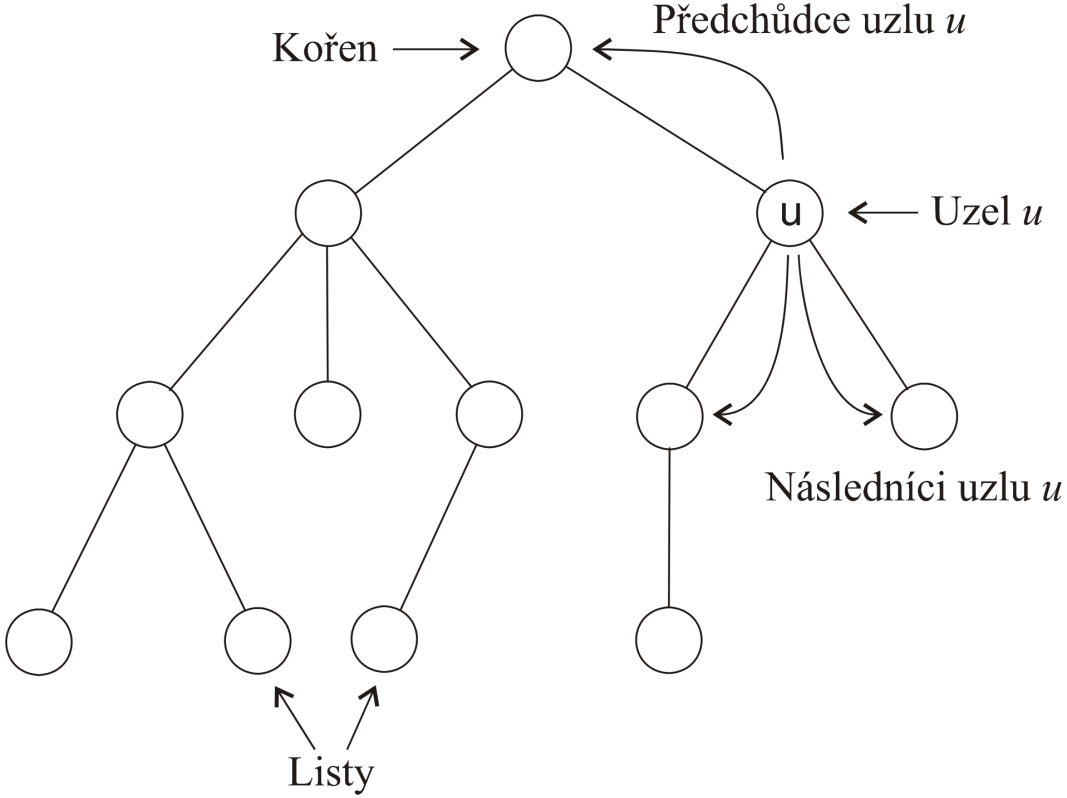

Porovnání

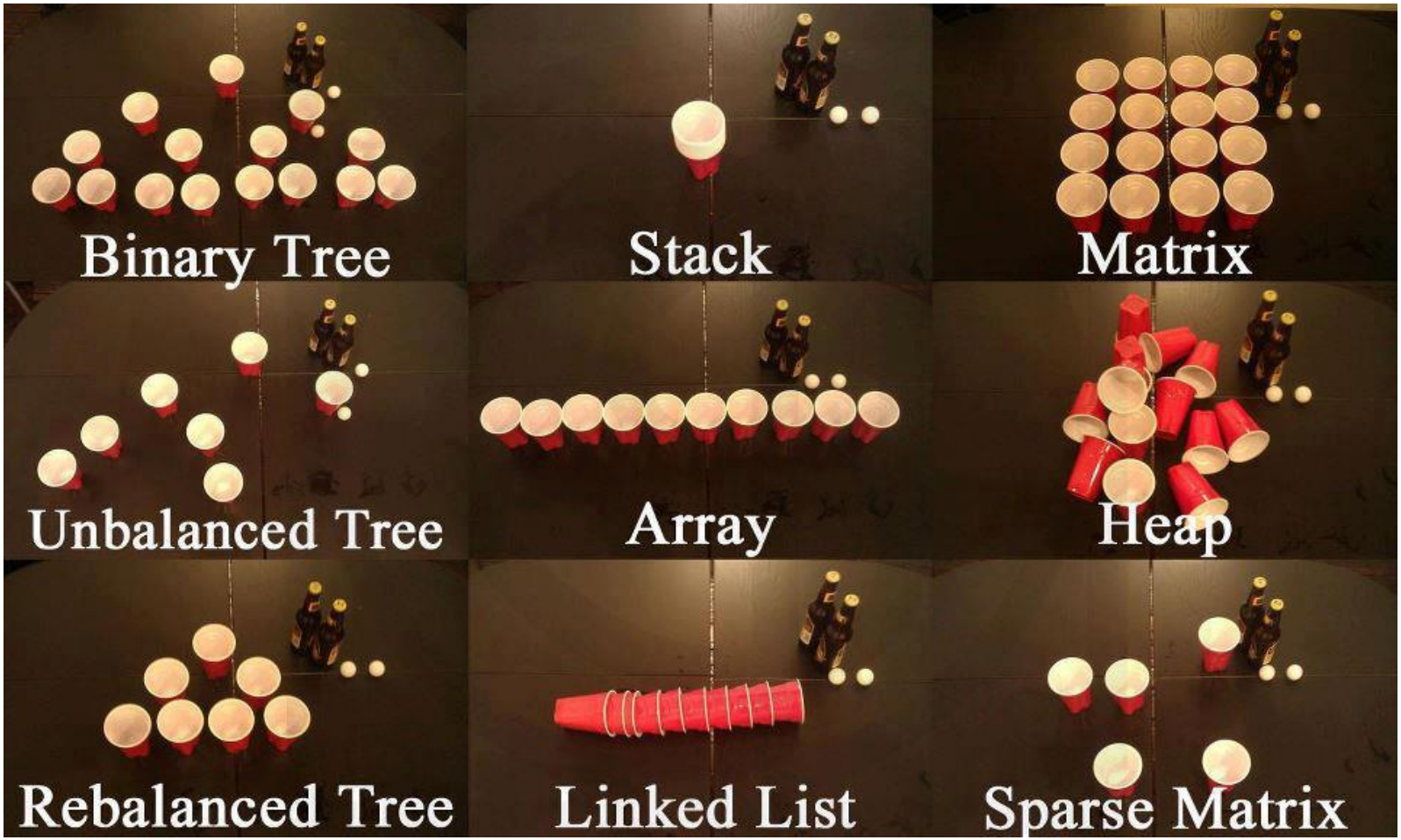
Binary Tree
Stack
Matrix
Unbalanced Tree
Array
Heap
Rebalanced Tree
Linked List
Sparse Matrix

Vyváženost

Vyváženost

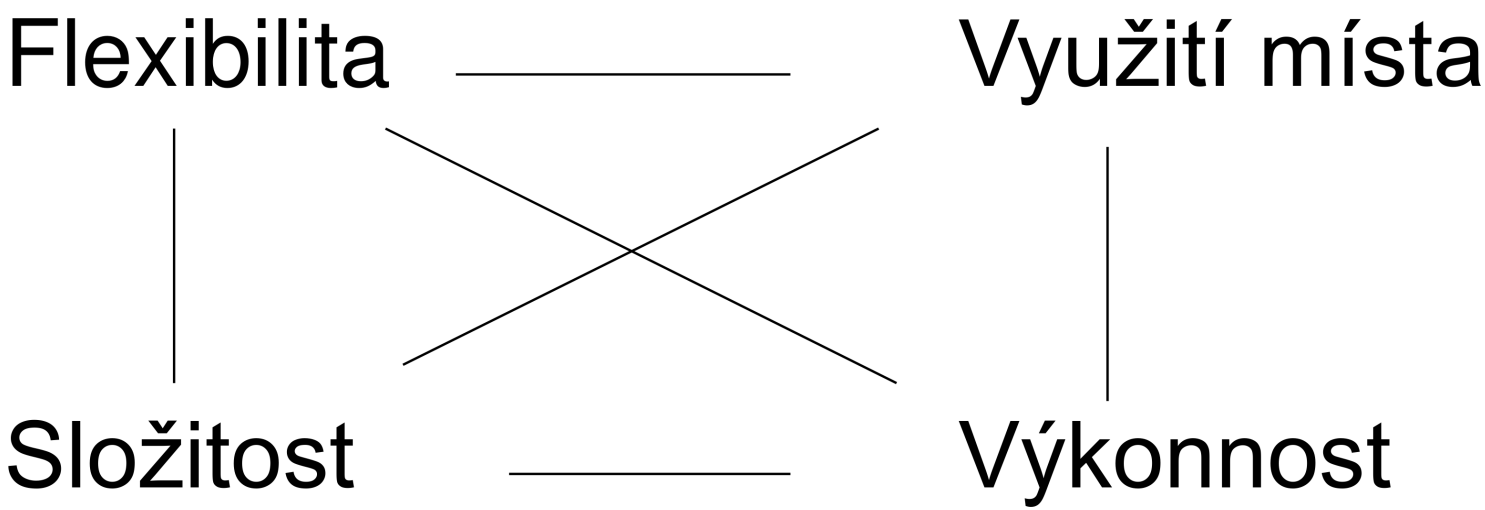

Složitost O

Složitost O

závislost doby výpočtu na počtu zpracovávaných údajů n - časová složitost
závislost velikosti paměti potřebné pro výpočet na počtu zpracovávaných údajů n - paměťová složitost

$$\log_2(n)$$
$$n$$
$$n \log_2(n)$$
$$n^2$$
$$2^n$$

Pojmy ve vyhledávání

- vyhledávání

Pojmy ve vyhledávání

- vyhledávání - operace získávání dílčích informací z velkého objemu dat (V souboru dat chceme najít konkrétní datovou položku.)
- efektivita vyhledávacího algoritmu

Pojmy ve vyhledávání

- vyhledávání - operace získávání dílčích informací z velkého objemu dat (V souboru dat chceme najít konkrétní datovou položku.)
- efektivita vyhledávacího algoritmu - najít požadovanou datovou položku s co nejmenším počtem porovnání nebo opakování = složitost
- pomáháme si klíčem (indexem) -

Pojmy ve vyhledávání

- vyhledávání - operace získávání dílčích informací z velkého objemu dat (V souboru dat chceme najít konkrétní datovou položku.)
- efektivita vyhledávacího algoritmu - najít požadovanou datovou položku s co nejmenším počtem porovnání nebo opakování = složitost
- pomáháme si klíčem (indexem) - množina hodnot, která jednoznačně identifikuje záznam (primární, cizí, unikátní, sekundární)
- ukončení vyhledávání

Pojmy ve vyhledávání

- vyhledávání - operace získávání dílčích informací z velkého objemu dat (V souboru dat chceme najít konkrétní datovou položku.)
- efektivita vyhledávacího algoritmu - najít požadovanou datovou položku s co nejmenším počtem porovnání nebo opakování = složitost
- pomáháme si klíčem (indexem) - množina hodnot, která jednoznačně identifikuje záznam (primární, cizí, unikátní, sekundární)
- ukončení vyhledávání - definuje se ekvivalence = vyhledávaný klíč a klíč právě porovnávané položky

Pojmy ve vyhledávání

- vyhledávání - operace získávání dílčích informací z velkého objemu dat (V souboru dat chceme najít konkrétní datovou položku.)
- efektivita vyhledávacího algoritmu - najít požadovanou datovou položku s co nejmenším počtem porovnání nebo opakování = složitost
- pomáháme si klíčem (indexem) - množina hodnot, která jednoznačně identifikuje záznam (primární, cizí, unikátní, sekundární)
- ukončení vyhledávání - definuje se ekvivalence = vyhledávaný klíč a klíč právě porovnávané položky

vyhledávací tabulka symbolů - datová struktura položek s klíči (např. index v knize, hodnota funkce na gridu)

Vyhledávání náhodné

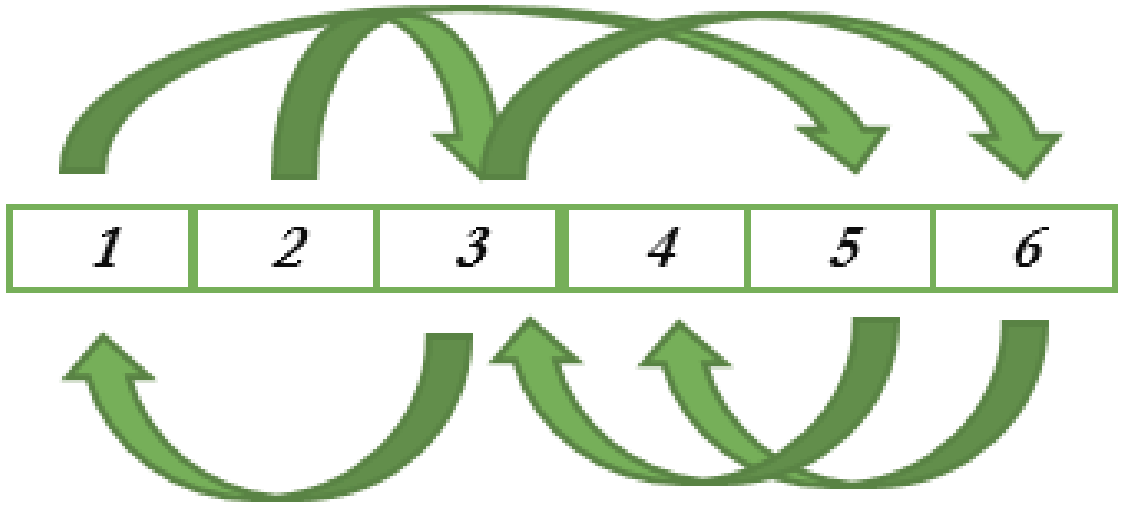

Sekvenční v lineární datové struktuře

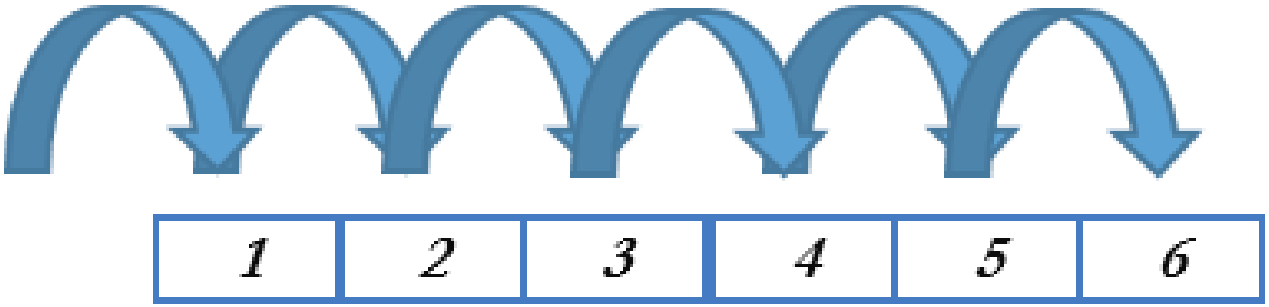

Sekvenční vyhledávání v lineární datové struktuře

- jednoduchá implementace / algoritmus
- funguje u neuspořádaných i uspořádaných seznamů
- minimální dodatečná paměť
- použít pro různé sekvenční datové struktury
- nejvhodnější při hledání jednoho prvku

- u velkých seznamů nebo polí má nejhorší dobu provádění.
- Složitost $O(n)$
- při vyhledávání v uspořádaných polích nebo seznamech není efektivní = není přirozený alg.

zarážky - vložení vyhledávaného prvku za poslední prvek tabulky

Binární vyhledávání v lineární datové struktuře

Binární vyhledávání v lineární datové struktuře

pracují se setříděnou tabulkou symbolů - „rozděl a panuj“ a rekurze
Soubor položek se rozdělí na dvě části, určí se ke které části vyhledávaný klíč náleží, a pak se na tuto část soustředíme.

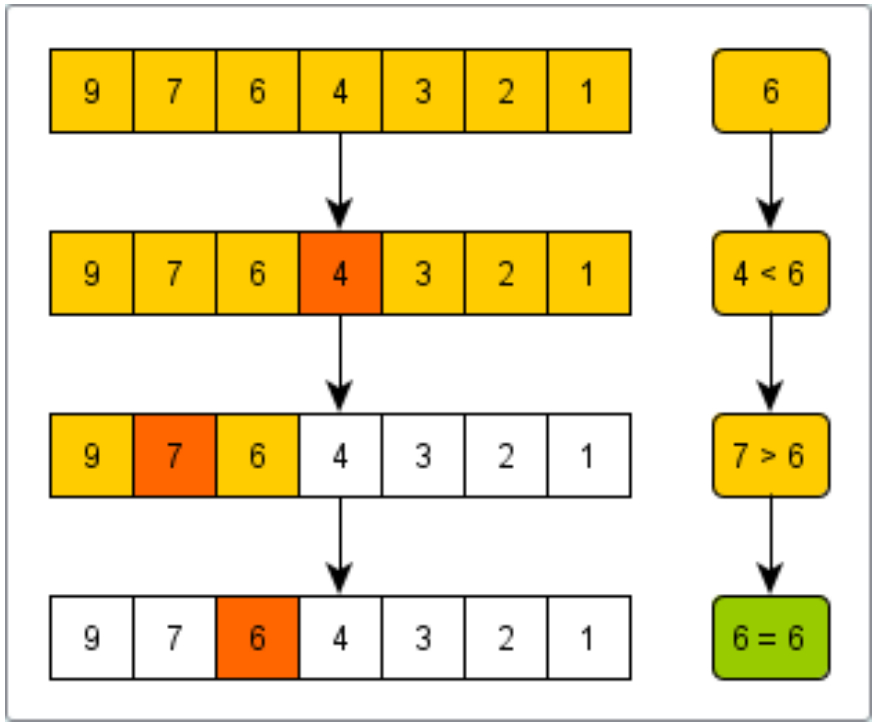

složitost $O(\log_2 N)$.

Binární vyhledávání v lineární datové struktuře

operace

1. uspořádání
2.
   - if <je co dělit> <rozděl prohledávanou tabulku na dvě poloviny>
   - else <ukonči vyhledávání jako neúspěšné>
   - if <dělící prvek je shodný s hledaným> <ukonči vyhledávání a vrať polohu dělícího prvku>
   - if <dělící prvek je menší než hledaný> <proveď binární vyhledávání nad pravou polovinou tabulky>
   - else <proveď binární vyhledávání nad levou polovinou tabulky>

Binární vyhledávání v lineární datové struktuře

- jednoduchá implementace
- velmi efektivní $O(\log_2 N)$
- funguje pouze na uspořádaných seznamech nebo polích

- před vyhledáváním musí být celé pole seřazeno
- vyžaduje přístup k jednotlivým prvkům v seznamu
- udržování indexů nebo ukazatelů na interval vyhledávání může být náročné na další paměť

Porovnání sekvenčního a binárního vyhledávání

předpoklady - jeden záznam pro danou hodnotu klíče
1 operace = 1/1000 vteřiny

počet záznamů	průměrný případ pro sekvenční vyhledávání		nejhorší případ pro binární vyhledávání	
	operací	čas (vteřiny)	operací	čas (vteřiny)
31	16	0.016	5	0.005
119	60	0.060	7	0.007
1 999	1 000	1	11	0.011
9 999	5 000	5	14	0.014
999 999	500 000	500	20	0.020

Další algoritmy vyhledávání

interpolační
skokové
exponenciální
ternární ...

Interpolační vyhledávání - porovnání

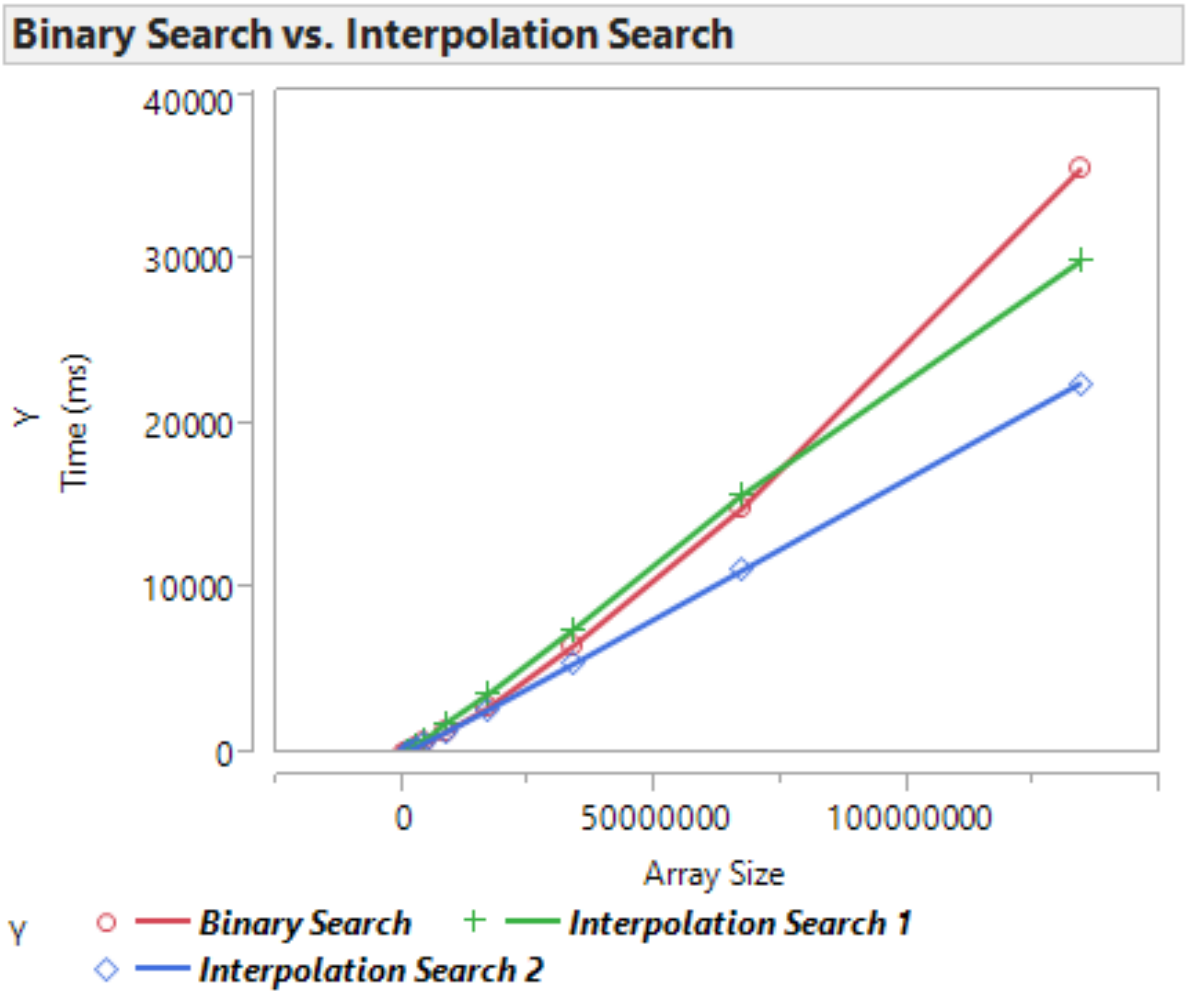

Binární vyhledávací strom (BST)

Binární vyhledávací strom (BST)

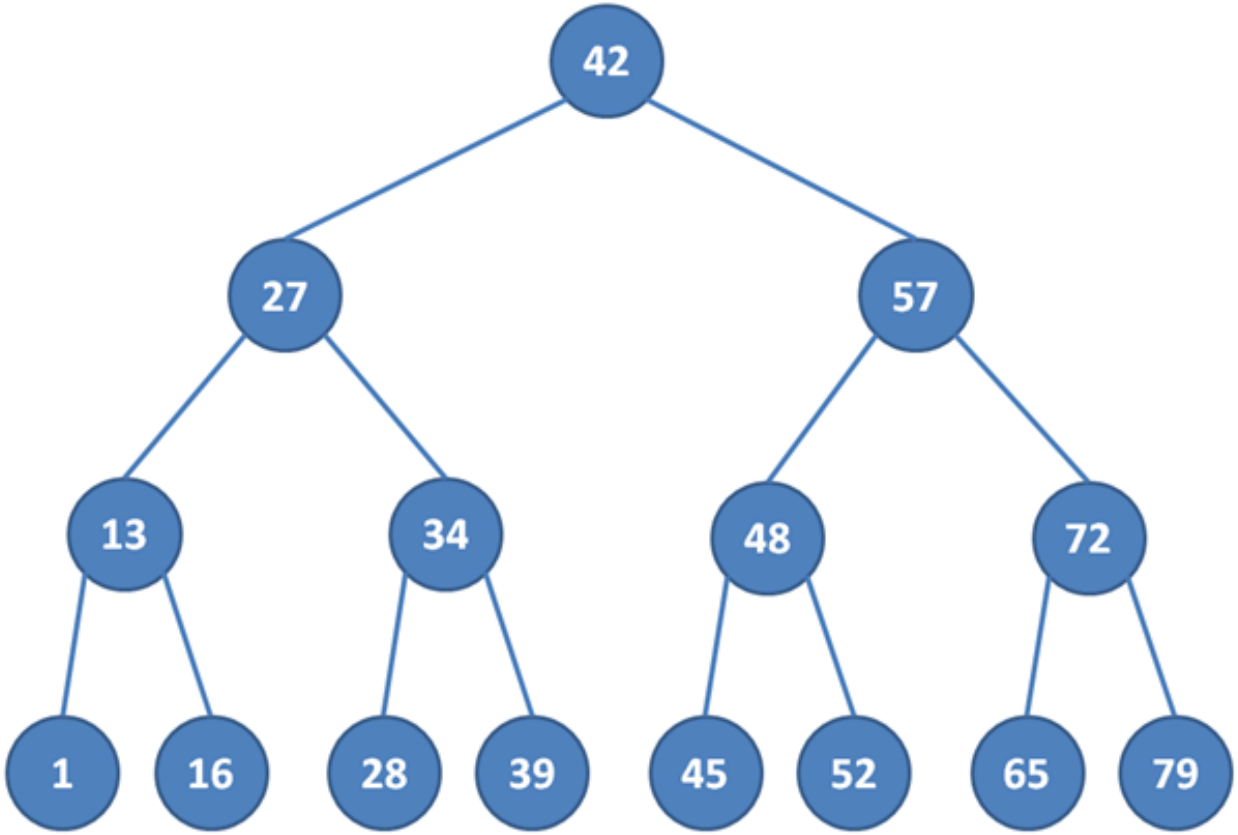

Vyhledávání v binárním stromě

Postup pro vyhledání prvku 48
Začneme v kořeni, kde je číslo 42.

1. Je 48 rovno 42? => NE.
2. Jelikož 48 je větší než 42, potřebujeme přejít do pravé větve, ve které jsou větší čísla.
3. Je 48 rovno 57? => NE, je 48 větší než 57 => Ne, jdi doleva.
4. Je 48 rovno 48? => ANO. Máme nalezeno, otevřeme si šampáňo!

složitost $O(\log_2 N)$

Další stromy

ALV-strom - binární vyhledávací strom s jednou podmínkou navíc: V každém vrcholu stromu se hloubka jeho levého a pravého podstromu liší nejvýše o jedna.

B-stromy - vícečetný uzel, v uzlu mohou být celé další struktury, které jsou do stromu navěšené podle nějaké jejich vlastnosti (ID, jméno uživatele)

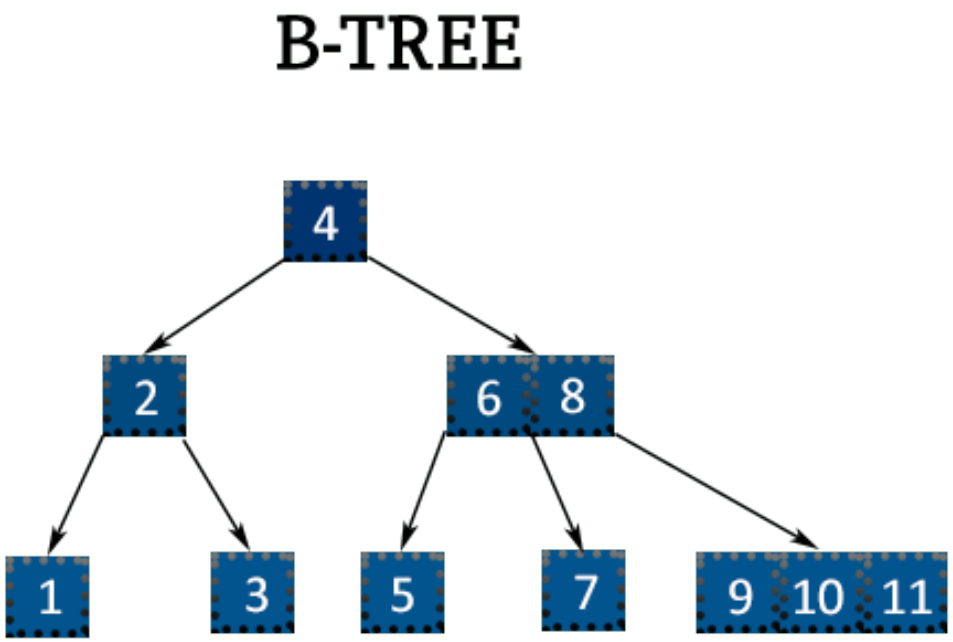

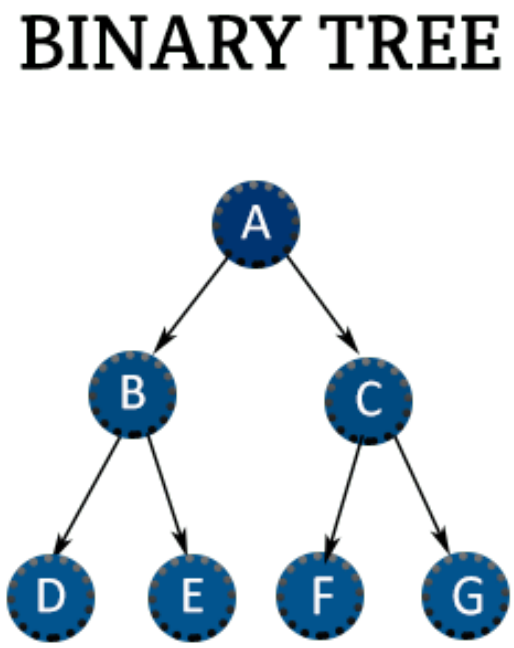

Hešovací tabulky kam se podíváš

tabulky s přímým přístupem, homogení datové pole,
hash (heš) - otisk; pomocí funkce dostaneme jednoznačný otisk; $O(1)$

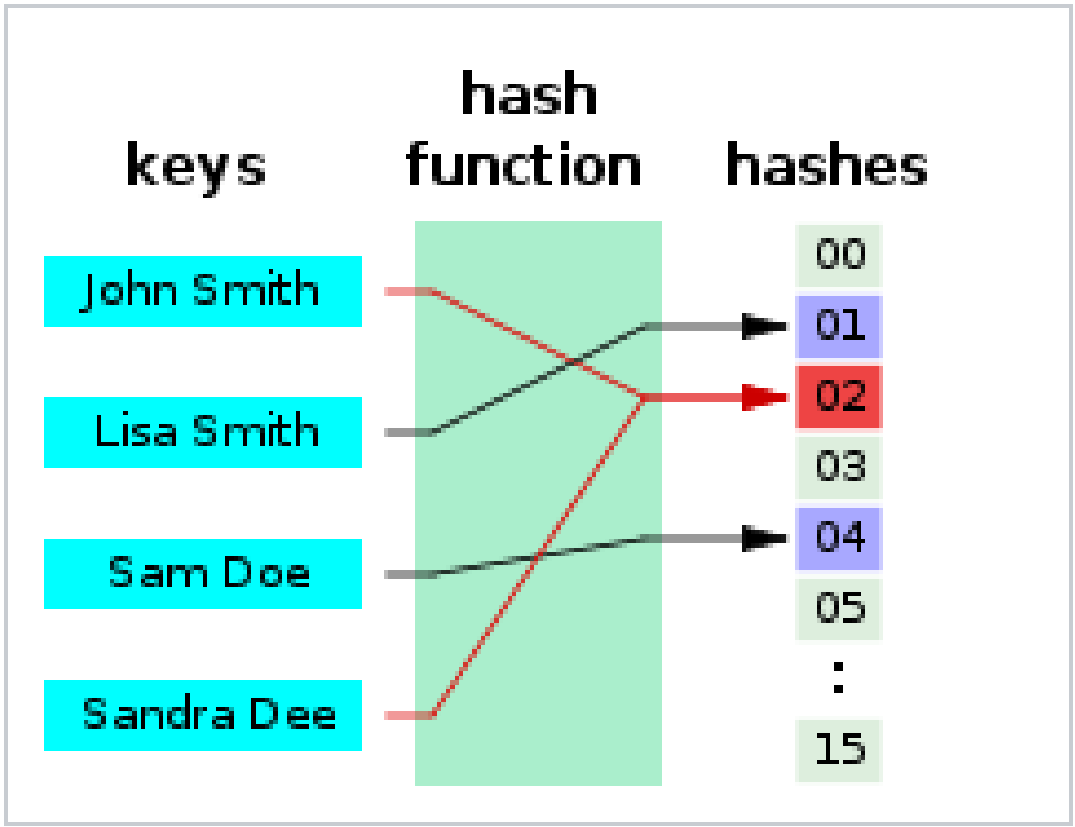

Hešovací funkce

je matematická funkce (resp. algoritmus), která
převádí posloupnost vstupních dat = bitů k (klíč) na posloupnost bitů (relativně) malé pevné délky a (adresa),

$$|a| < |k|$$

vlastnosti:

- Nemůže být příliš složitá, aby se tíha prohledávání množiny údajů zbytečně nepřenášela na časově náročný výpočet $f(\mathrm{K})$.
- Hešh musí být pro dva odlišné vyhledávací klíče s co největší pravděpodobností odlišný.
- Použití funkce $f(\mathrm{K})$ by mělo zajistit rovnoměrné a náhodné rozmístění prvků v tabulce.

Příklad hešovací funkce

součin ASCII hodnot znaků v řetězci modulo N

"hello" $\rightarrow$ (104*101*108*108*111) mod 10 = 6

"ahoj" $\rightarrow$ (97*104*111*106) mod 10 = 8

"kockopes" $\rightarrow$ (107*111*99*107*111*112*101*115) mod 10 = 0

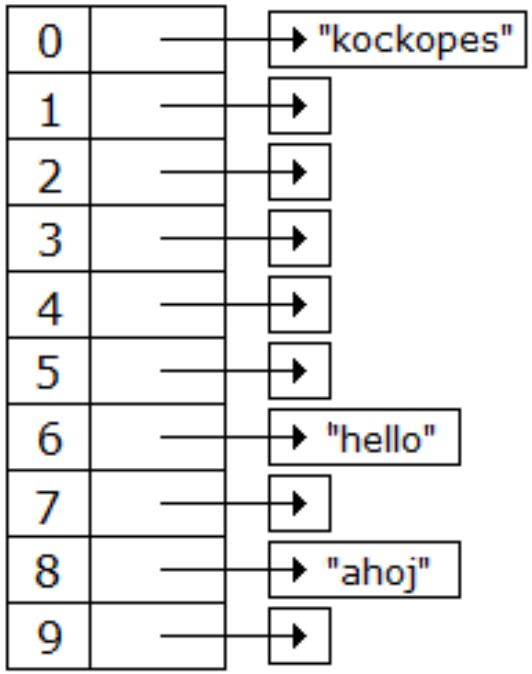

Hashing

Jeden hash pro dva klíče - řetězení

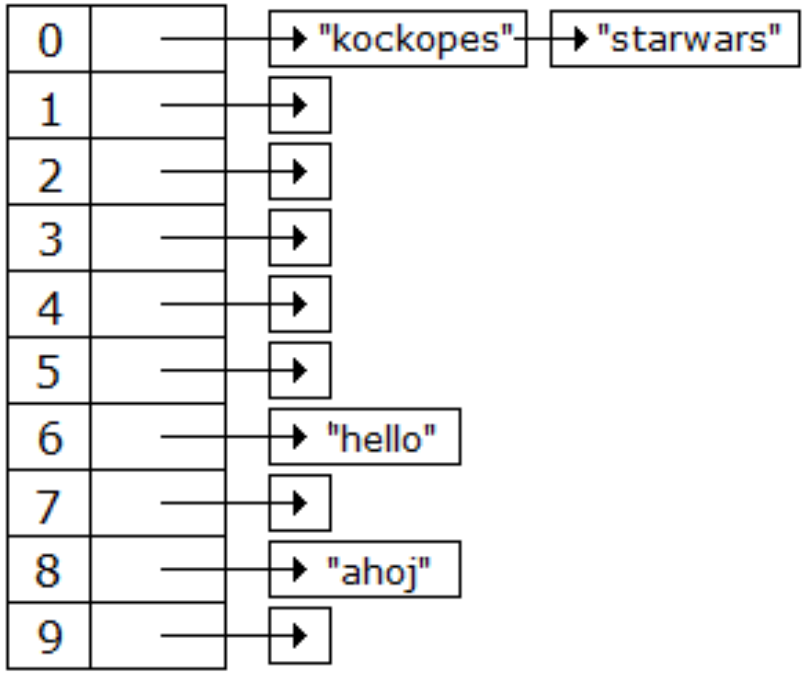

V ideálním případě je binární vyhledávací strom pomalejší, pro případ nejhorší je strom rychlejší.

Hash v kryptografii

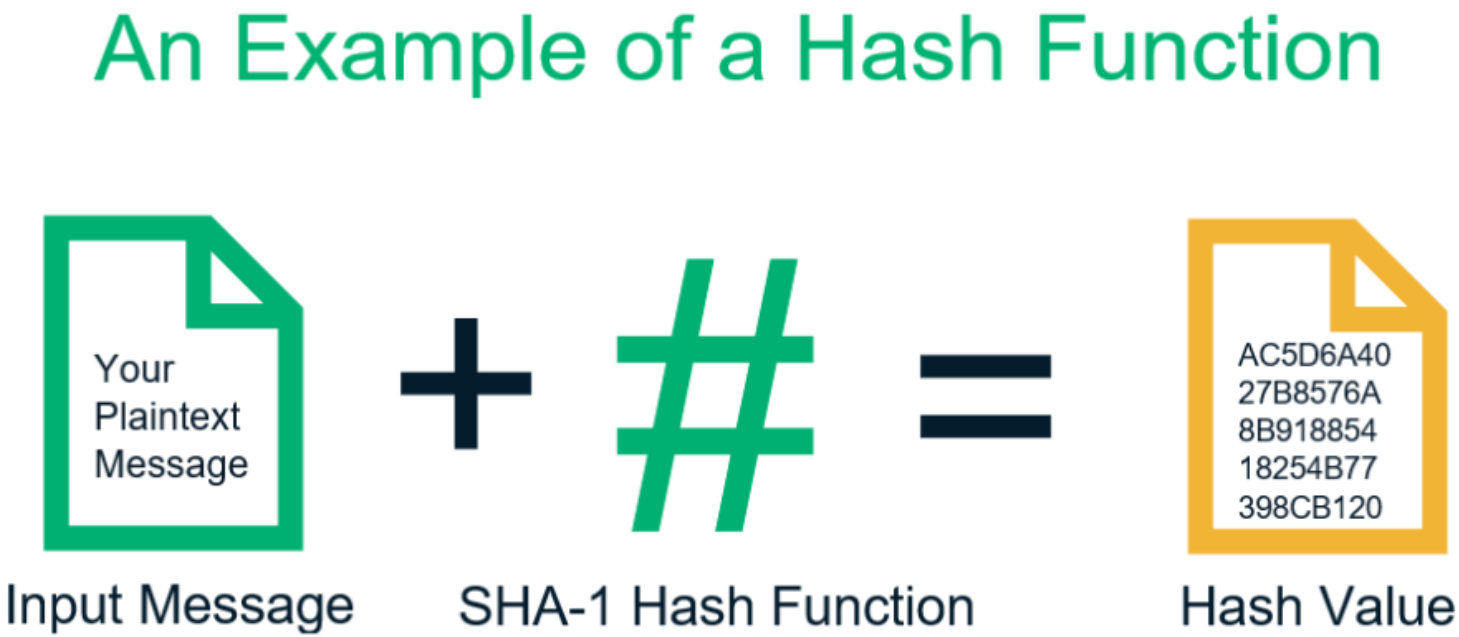

Hash v kryptografii

vstupní text	Hash hodnota
Dobrý den!	D364965C90C53DBF140
Dobrý den, vítám vás na přednášce ze základů forenzních databází. To jste netušilli, co všechno se tu dovíte,že?	B26BACAB73C46D844C1

Šifra (Encryption) - je něco, co lze použí na transformaci textu do něčeho, co nelze přečíst použitím algoritmu a klíče. Ale!! zašifrovaný text lze zase nazpátek dešifrovat použitím stejného klíče (symetrická šifra) nebo jiným klíčem/algoritmem (asimetrická šifra).

Kryptografická hašovací funkce - jakmile jednou zahašujete data, už je nazpátek nedostanete (jednosměrný proces).

Hash v kryptografii

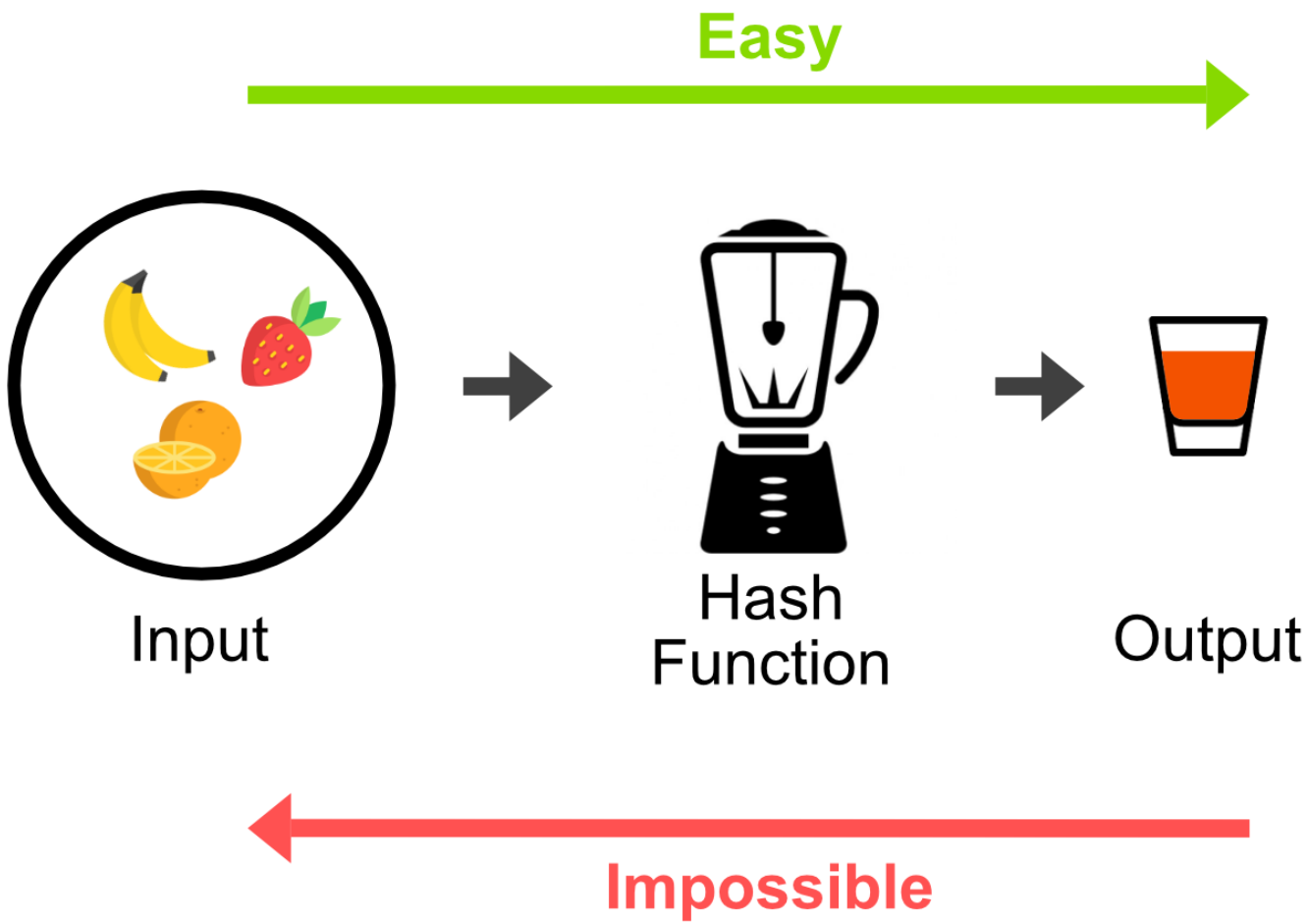

Google

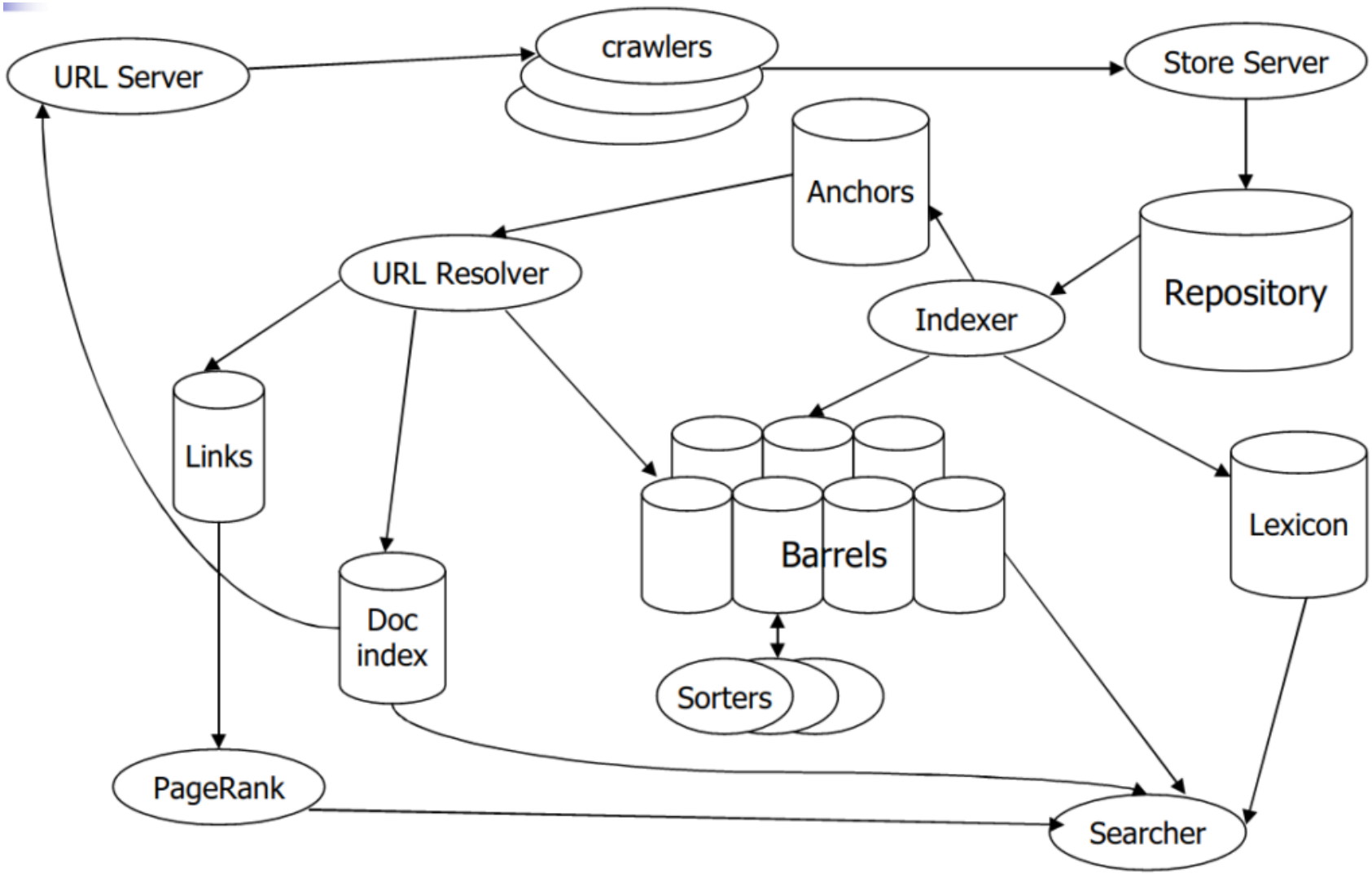
URL Server
crawlers
Store Server
Anchors
URL Resolver
Repository
Indexer
Links
Barrels
Lexicon
Doc index
Sorters
PageRank
Searcher

Jak hledá google

1. Prolézací modul (crawling) je program, který prochází obsahem URL adres na internetu, zkoumá obash a prvotně jej indexuje.
2. Indexování (indexing) - Obsah obsažený v adresách URL je označen atributy a metadaty, které vyhledávači pomáhají obsah kategorizovat.
3. Barrels - předpřipravená, slinkovaná odpověď na dotaz
4. PageRank - "hodnota stránky"
5. Třídění informací na základě: Meaning, Relevance, Quality, Usability, Context...cca 200 kritérií

PageRank

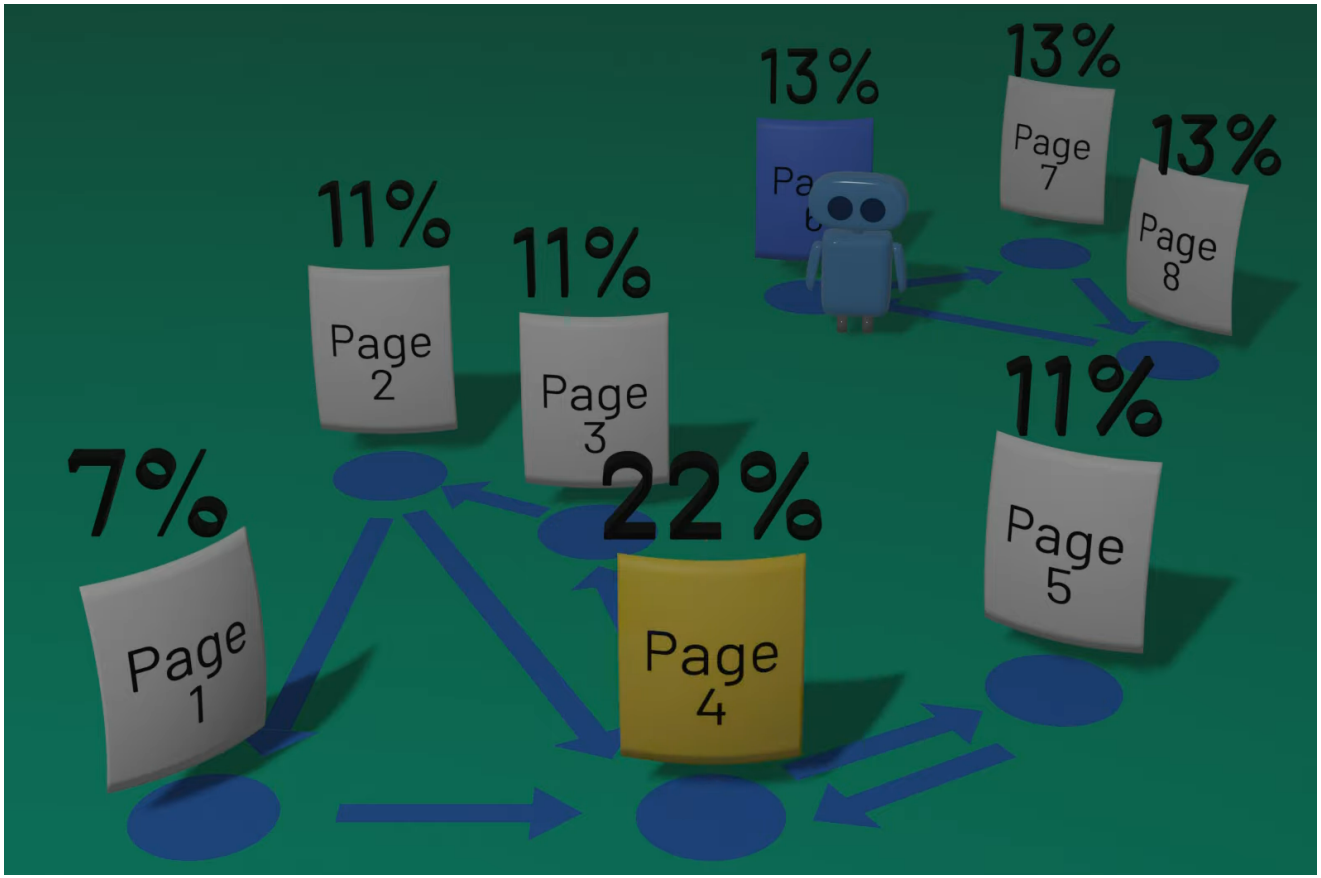

matematický vzorec, který posuzuje „hodnotu stránky“ pohledem na množství a kvalitu dalších stránek, které na ni odkazují. Jeho účelem je určit relativní důležitost dané webové stránky v internetové síti.

Jeden neuron

Jeden neuron

několik vstupů x_i s vahami $w_i \rightarrow$ aktivační funkce $S(x) \rightarrow$ jeden výstup Y
jeden neuron - Perceptron

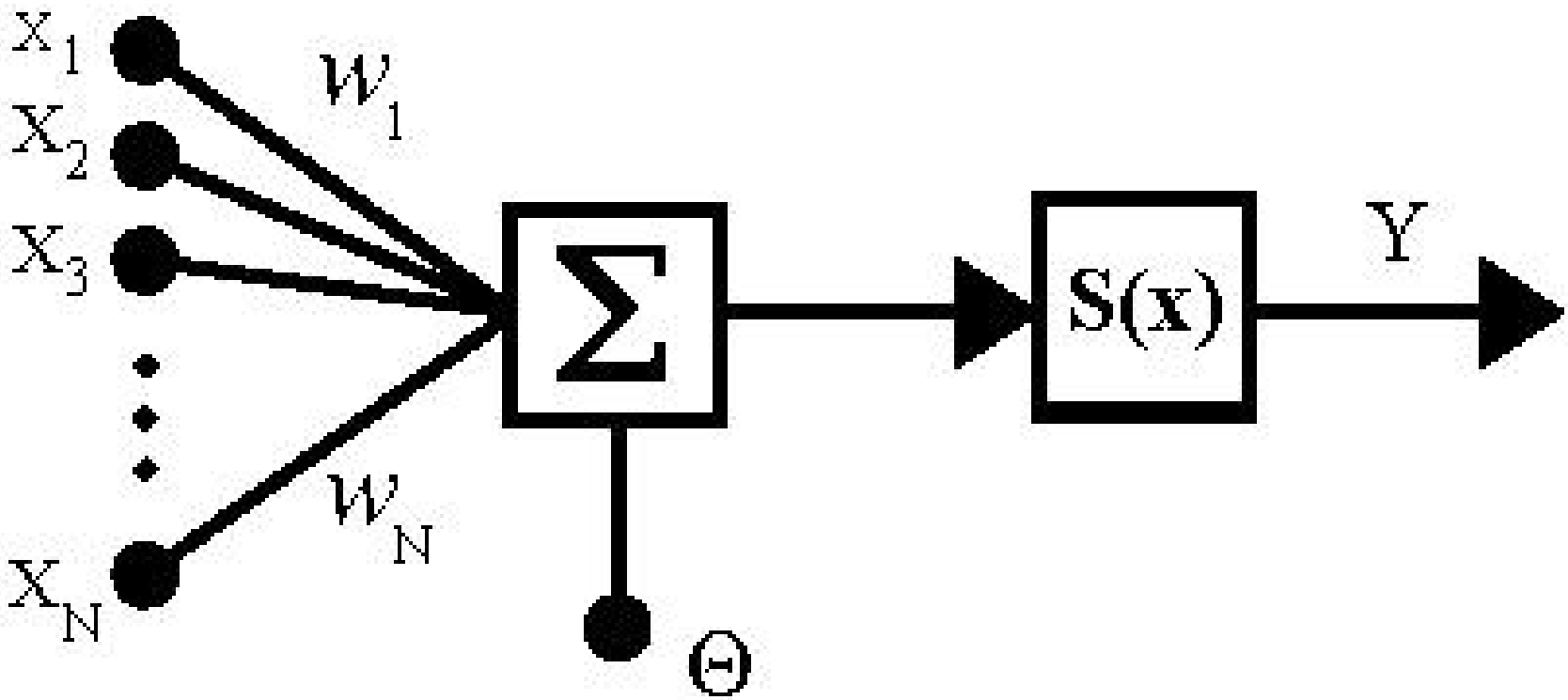

Více neuronů

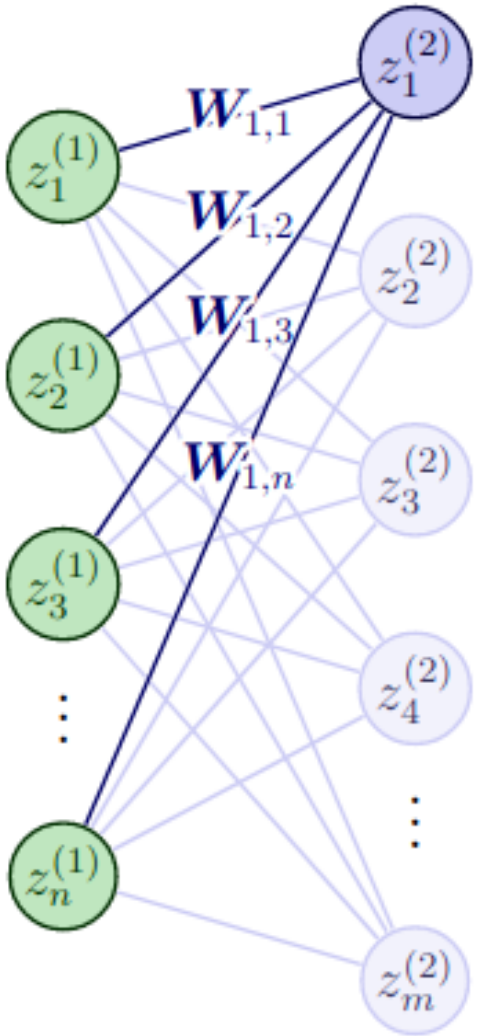

$$= f\left(\boldsymbol{W}_{1,1} z_1^{(1)} + \boldsymbol{W}_{1,2} z_2^{(1)} + \ldots + \boldsymbol{W}_{1,n} z_n^{(1)} + b_1^{(2)}\right)$$

$$= f\left(\sum_{i=1}^{n} \boldsymbol{W}_{1,i} z_i^{(1)} + b_1^{(2)}\right)$$

$$\begin{pmatrix} z_1^{(2)} \\ z_2^{(2)} \\ \vdots \\ z_m^{(2)} \end{pmatrix} = f\left[\begin{pmatrix} \boldsymbol{W}_{1,1} & \boldsymbol{W}_{1,2} & \ldots & \boldsymbol{W}_{1,n} \\ \boldsymbol{W}_{2,1} & \boldsymbol{W}_{2,2} & \ldots & \boldsymbol{W}_{2,n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \boldsymbol{W}_{m,1} & \boldsymbol{W}_{m,2} & \ldots & \boldsymbol{W}_{m,n} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} z_1^{(1)} \\ z_2^{(1)} \\ \vdots \\ z_n^{(1)} \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} b_1^{(2)} \\ b_2^{(2)} \\ \vdots \\ b_m^{(2)} \end{pmatrix}\right]$$

$$\boldsymbol{z}^{(2)} = f\left(\boldsymbol{W}^{(2)} \boldsymbol{z}^{(1)} + \boldsymbol{b}^{(2)}\right)$$

Více neuronů

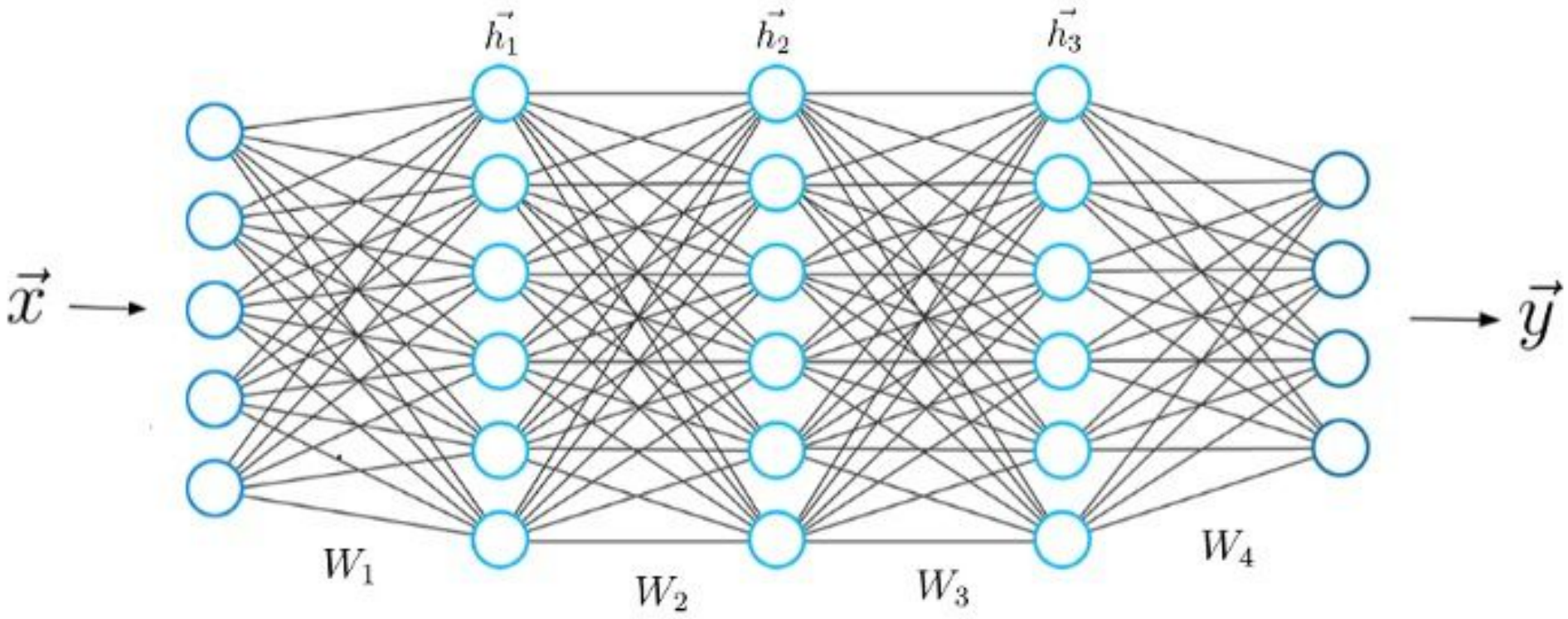

Trénování neuronových sítí

Trénování neuronových sítí

Natrénovaná sít zná všechny váhy w

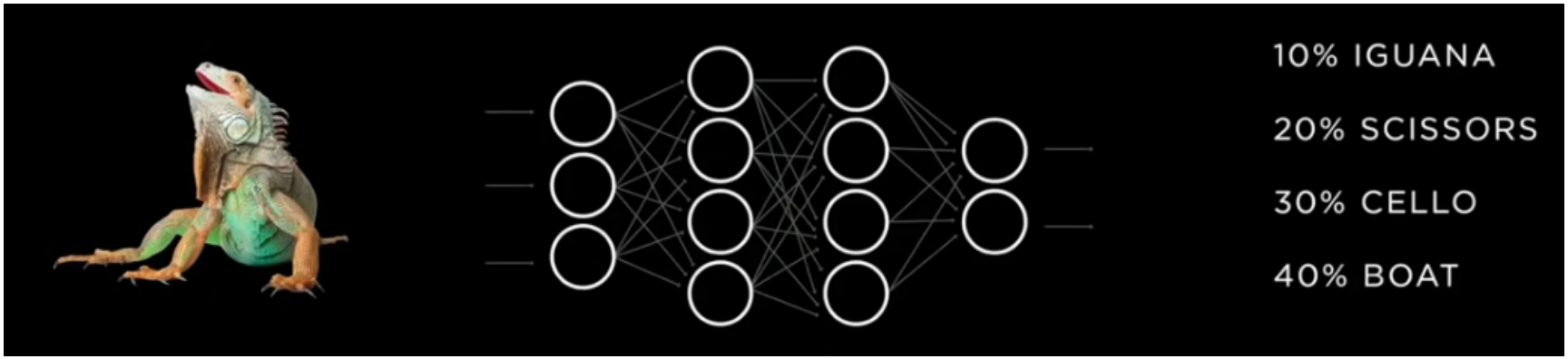

Algoritmus zpětné propagace chyby
Učení s učitelem
Učení bez učitele

Hloubkové učení, Strojové učení, Umělá inteligence

"What we want is a machine that can learn from experience." –Alan Turing (20th February 1947, London)

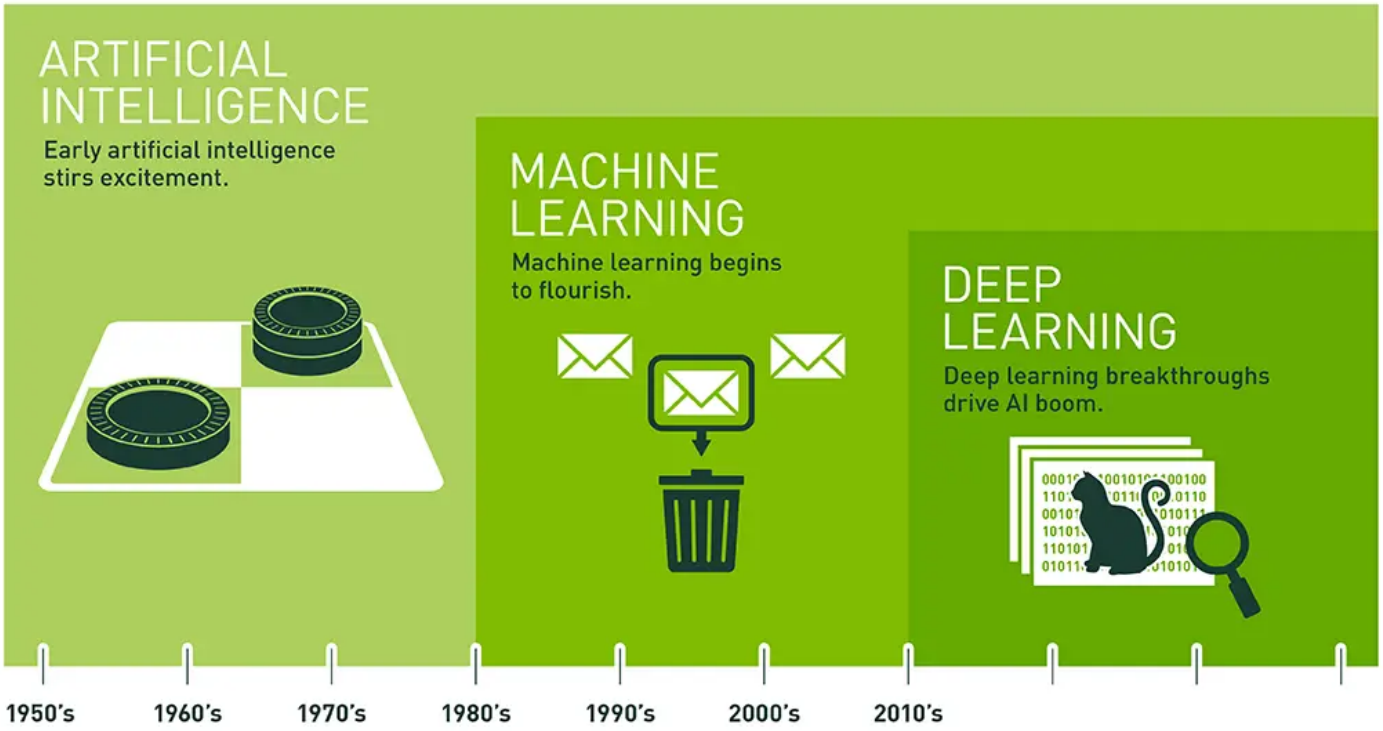

Since an early flush of optimism in the 1950s, smaller subsets of artificial intelligence – first machine learning, then deep learning, a subset of machine learning – have created ever larger disruptions.

Hloubkové učení, Strojové učení, Umělá inteligence

1952 vznikla první aplikace schopná strojového učení od Arthura Samuela pro hraní dámy

1966 vznikl první chatbot ELIZA a o rok později Frank Rosenblatt vytvořil první neuronovou síť postavenou na perceptronech

1984 jsou obavy a nejsou peníze ... Terminátor

1997 superpočítač Deep Blue od IBM porazil Garryho Kasparova v šachu

2016 AlphaGo porazil světového šampiona Lee Se-dola ve hře Go

2023 boston dynamics
https://www.youtube.com/watch?v=-e1_QhJ1EhQ

Co bude předmětem

1	18.9.	Úvod do databází, jejich účel a historie
2	25.9.	Architektura databází a informatika
3	2.10.	Programování - algoritmus, kódy, výroková logika
4	9.10.	Základy databází, klíče a kardinalita
5	16.10.	ERA model, normalizace
6	23.10.	Ukládání dat
7	30.10.	Vyhledávání
8	6.11.	Kvantové počítače pro práci s daty
9	13.11.	SQL Standardizovaný strukturovaný dotazovací jazyk
10	20.11.	MySQL, SQL Server, MS Access, pandas phyton
11	27.11.	Návrh relační databáze I
12	4.12.	Půlené cvičení
13	11.12.	Půlené cvičení
14	18.12.	Zkouška

Co bude předmětem

1	18.9.	Úvod do databází, jejich účel a historie
2	25.9.	Architektura databází a informatika
3	2.10.	Programování - algoritmus, kódy, výroková logika
4	9.10.	Základy databází, klíče a kardinalita
5	16.10.	ERA model, normalizace
6	23.10.	Ukládání dat
7	30.10.	Vyhledávání
8	6.11.	Kvantové počítače pro práci s daty
9	13.11.	SQL + porovnání používaných (MySQL, SQL Server, MS Acce
10	20.11.	Návrh relační databáze I + cvičení v BS2 od 8:00
11	27.11.	Návrh relační databáze I + cvičení v BS2 od 8:00
12	4.12.	Opakování
13	11.12.	Zkouška
14	18.12.	Zkouška

Skripta, stránky a materiály

obrazky:
https://www.fi.muni.cz/IB111/sbirka/08-datove_struktury.html
https://www.algoritmy.net/article/21/Binarni-vyhledavani
http://www.ryanhmckenna.com/2015/01/interpolation-search-explained.html
https://sectigostore.com/blog/hash-function-in-cryptography-how-does-it-work/
pagerank https://www.youtube.com/watch?v=meonLcN7LD4
Mechine learning college https://www.youtube.com/watch?v=0Hqz8u2TEcg
Deep learning https://www.youtube.com/watch?v=aircAruvnKk
Nierostek Jakub, Diplomová práce PřFUK 2023 Quantitative structure-activity relationship and machine learning
https://www.linkedin.com/pulse/securitys-greatest-innovation-cryptographic-hash-functions-bhanji
https://www.svethardware.cz/ai-strojove-a-hluboke-uceni-jak-se-vlastne-stroje-uci/59662

Skripta, stránky a materiály

literatura:

https://www.geeksforgeeks.org/binary-search-tree-data-structure/
https://www.itnetwork.cz/algoritmy/vyhledavani/
ZÁKLADNÍ ALGORITMY. ARNOŠT VEČERKA. Univerzita Olomouc
ALGORITMY VYHLEDÁVÁNÍ V JAZYCE C BAKALÁŘSKÁ PRÁCE Ivan Nejezchleb:
https://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=115726
https://www.itnetwork.cz/navrh/algoritmy/algoritmy-vyhledavani